

Resnice zahteva današnji čas

Umetnostna razstava Kluba neodvisnih, ki je v Jakopičevem paviljonu odprta od prejšnje nedelje, izpričuje tako resne, uspešne napore naše mlade likovne generacije, da po svojem pomenu prekaša celo vrsto podobnih prireditev zadnjih let — V naslednjem nam trije predstavniki neodvisnih govore o svojem delu in pojmovanju svojega poslanstva

Človek ni grob
brez življenja...

Človek ni grob, v katerem ni življenja. Zato tudi ni nikdar zadovoljen s tem, kar je bilo. Vedno išče novih potov, ki naj pripeljejo do odkritja novega sveta, novih oblik, novih barv. Predmeti, sploh realni svet, ki nas obdaja, kakor tudi naš duševni svet nudi vsaki dobi bogato zakladnico skrivnostnih lepote, ki pa jih je treba vsakokrat posebej poiskati. Pot navadno pokaže predidolci. Vsako prejšnje odkritje vodi v novo.

Tako moremo reči brez skrbi, da je v nekem smislu vprav surrealizem nakazal nove možnosti in gledanju realnega sveta, ki nas obdaja, opozoril na neznane oblike in barve, ki jih nosijo s seboj predmeti, opozoril na podzavestno ustvarjanje. Tako je pripravil tla novi umetnosti, ki stremi za tem, kakor to pokaže moja slika »Romarije«, da se najde v sliki uravnoteženost razuma, volje in čustvovanja, kakor tudi uravnoteženost inspiracije in tehnike. Pri tem seveda nikakor neče popolnoma zavreči pridobitev prejšnjega. Počasi torej odhaja od čiste subjektivnosti k manj teoretičnemu, objektivnemu svetu.

Pravim, počasi odhaja. Hočem s tem poudariti, da ni v mojem čelu nikakih prenapetih skokov, kakor bi utegnil soditi površen gledalec. Zakaj skoro v vseh slikah se najde odmeve surrealizma. V svojih zadnjih delih skušam čutne zaznave združiti z miselnimi in čustvenimi vrednotami v eno celoto, zrabiti torej človeka in njegovo življenje v celoti.

Stane Kregar.

Skušam biti jase in odkrit

Vsaka doba ima tudi v plastiki svoje pojmovanje. Mlajši kiparji stremijo za čim čistejšo plastiko s poudarkom okrogline, forme in izraza. Seveda je tu razlika med kompozicijo in portretom, pri katerem se bolj ko drugje poznajo sledovi ekspresionizma. Mnogo vpliva na sodobno kiparstvo upoštevanje različnega materiala. Tako bo kipar drugače obdelal kip iz bronu, spet drugače iz kamna, voska, lesa.

Kočevski cigani po svoje žive

Življenje ciganov na Kočevskem je bedno, vendar ga cigani za nič na svetu ne marajo spremeniti — Njihova edina čista ljubezen: Svoboda nad vse!

Tip ciganske lepote

Kočevje, sredo oktobra.

Kočevska je zadnje čase postala močno »moderna«. Po časopisih, družinih, predavanjih in zborovanjih razpravljajo o njej, o njenih važnih na tudi nevažnih vprašanjih. Samo na eno vsi pozabljajo, na naše cigane, ki vendar tudi spadajo pod »kočevsko vprašanje«. Kako ne bi, saj so na Kočevskem, odkar pomnijo najstarejše korenine in njih rodovi. Vrag si ga vedi, ali niso bili že prej tu kakor obe narodnosti, ki se bifeja za prvenstvo? Če bi kdo prišel temu vprašanju do dna, bi nedvomno napravil veliko delo in spravi s poti ogromen kamen neprestane splošne. Cigani sami ne vedo o tem ničesar, ker nimajo arhivov in univerz, ki bi se zanimali za take in slične zadeve. Nihče med njimi ne zna pisati in verjetno je, da tudi njihovi davni predniki na Kočevskem niso znali. Zato bo seveda na podlagi ciganskih virov nemogoče doznati zgodovino njihove gotovo burne preteklosti.

Umetnost bodočnosti bo umetnost sinteze

Takole je: v vsem današnjem nesmišlju, ki vlada svetu, je o smiselnosti in nalogah umetnosti težko kaj reči. Dürerjevi Apokaliptični jezdecji vihrajo čez svet in mrak vlada nad nami.

Zgodi se, da včasih razmišljam o tem, a težko je dandanes človeku govoriti. To pa lahko rečem: po zadnjih razstavah v Parizu in drugod je videti, da se umetnost polagoma osvobaja abstraktnih, pretirano individualnih oblik in stopa na realnejša tla. Umetnost sedanjosti in bodočnosti bo, mislim, umetnost sinteze. To pomeni, da se bo okoristila z vsemi vrednotami raznih struj, katerih vsaka je imela svoj program (impresionizem, kubizem, fauvizem, surrealizem) in na podlagi tega ter novih pridobitev bo našla nova, oblikovno in duhovno bogatejša umetnost. Te smernice se uveljavljajo tudi že na razstavi Kluba neodvisnih.

Ce izmed svojih slik vzamem v misel »Mrtevga Kurenta: Groteska življenja in smrti. Dogodek s Ptujkega polja: gruča mask naide na mrljice; maske v starih avstrijskih vojaških in vseh mogočih drugih uniformah, na tleh mrtvi Kurent — stari slovenski običaj kurentovanja se je do danes ohranil samo še na Ptujem polju — to je naša zgodovina. To bi bilo, bi dejal, nekako vsebinsko ozadje slike. Glavno pa je seveda, kako je stvar izražena.

Kip »Počitek« sem pripravil, da bi ga izvršil v kamnu. Prav zaradi tega je komponiran v bloku kamna. Blok mi narekuje obdelavo form, njih razgibanost in grupacijo. Skušam čim tesneje povezati maso in se izogibam, da bi jo po nepotrebnem razdvajal. Tako sem pri »Počitku«

glavo položil na koleno, roke prižel k telesu, noge skrčil in zapletel, in sem s tem odstranil ude na način torza, ker sem jih popolnoma podredil poglobitvi masi trupla.

V sivo mračni, z marčevsko predpomladno vlogo napolnjeni pokrajini, ki služi v kontrast živobarvnim šemam, leži mrljica. V ozadju vrbe, nabrekli od soka, in zapuščenosti pristava kot siv in umazan obraz. Mrak in smrt. Barva služi kot izraz, ne samo kot dekoracija.

Kaj bi človek tudi z dekoracijo — občutje, ki sem ga hotel izraziti v »Mrtem Kurentu«, je, sodim, resnično občutje naših dni.

France Mihelič

pa. Ta je postal — zlasti razvidno je na hrbtini strani — pri tem delu središčje zgoščenih form. Vse ostalo, roke, noge so mi pa samo kompozicijski element. Uveljaviti sem ga skušal tako, da bo pogled opazovalca gladko zdrknil okrog vsega akta, ne da bi se pri tem zastavljal ob nepotrebnih vzbočilih in izrastkih. Težko forme sem prenašal s hrbta preko glave na koleno, se spustil po podkolenih in vpletel na koleno druge noge, odkoder teče linija dalje preko trebuha in prsi na ramena. Ta vezava torej v bistvu očrtava moj blok kamna in podeljuje figuri neko rotacijo.

Iste probleme sem našel pri glavah. Skušam, da bi jih portretiral, a ne tiptiziral. (Primer tipiziranja gl. Meštrovič!) Tukaj se spet podredim poglobitveni karakterju glave, ki predstavlja kroglasto formo, ta se pa spreminja z ozirom na pričujoči model. Nos, oči, usta mi samo ilustrirajo površino in mi služijo pri portretu kot izraz, dočim daje pravo karakteristiko le celotna forma. Zato obdelujem vso površino zelo enostavno. S tem dobim prvotno maso glave in neko monumentalnost. Izrazi glav so strogi, resni in ne sladkavo razneženi. Mislim, da taki obrazi popolnoma ustrezajo, če logično sklepamo, reduciramo vso barvo in gledamo samo obliko. Skušam biti torej jase in odkrit v svojem formskem govoru in mi ni več namen, da bi mi luč pomagala slikovito razgibati površino, kakor je to primer pri kiparjih impresionizma (Rodin). Resnica zahteva naš čas in suhega arhaizma, ki meji že na primitivizem, ne pa nabrekliosti in lažnih efektov.

Karel Putrih

Skupina ciganov iz plemena Hudorovičev pred svojim šotorom

ba ob priliki obrniti na prof Koštiala ali dr. Debeljaka.

Pri starem Mihi v Mestnem logu

Ni še dolgo, kar sem bil na obisku pri starem Mihi v Mestnem logu ali po domače »šahnu«. Ko se približam šotoru, začne krevsati proti meni stara ciganska mrha, ki se ji je zdelo, da jo hočem motiti pri paši. Komaj sem ušel njenim rečim se z obzema čez plot. Miha je vpil, kar se je dalo:

»Naj ne zamerijo, gospod, saj ni tako žleht, je, ješt' kobila...«

»Ali še zmerom barantate s konji, Miha?«

»Ne, gospod, nič ne barantamo več, ne, tisto pa ne, gospod...«

Tudi Mihova žena je bila »doma« in dva, trije otroci. Ravno se mu je bila pripetila huda nesreča. Njegovo Micko sta bila namreč pred dnevi odpeljala dva »gospoda« in je še do danes ni nazaj. Familija je sicer vpila: »Ne boste vi naših cigank«, a Micka je vseeno izginila.

»E, Miha, ne bodi žalosten, saj imaš še druge otroke. Bo že prišla nazaj. Koliko otrok imaš vsega?«

»Deset, gospod...«

»Tvoja žena pa šestnajst, ne?«

»Ne, gospod, toliko jih ima ko jaz...«

Nekaj nerodno je bilo Mihi, kajti njegova žena ima res 16 otrok, samo Miha tega, ne vem, zakaj, neče priznati in mi jih je nad polovico utajil. E, od cigana ne izveš resnice.

»Ali si bil že kdaj zaprt, Miha?«

»Ne, gospod, še nikoli. Lahko vprašate glavarja, sodnika in gospoda žandarija.«

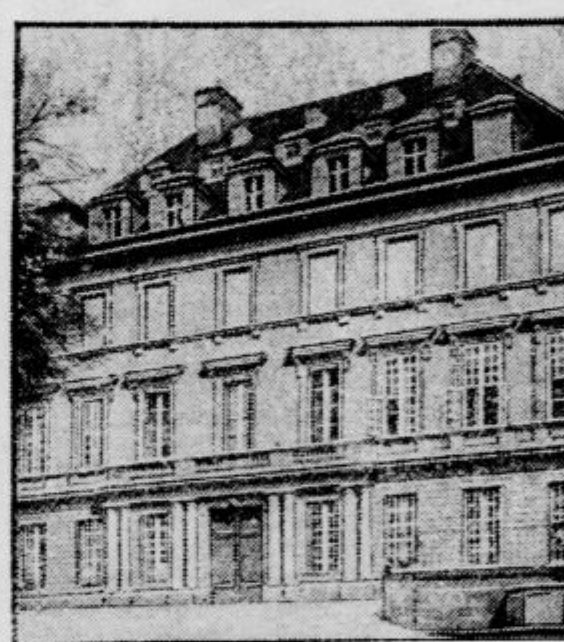
Pred slednjimi imajo cigani večji respekt ko pred vsemi drugimi. Našega stražnika Bavčarja se boje od vraga in se mu za vsak slučaj že od daleč umaknejo.

Šole cigani ne poznajo

Cigani imajo na tem svetu nekatere pravice, ki jih drugi državljanji nimajo. Ko pride na svet, ga sicer krstijo, v šolo pa že več ne hodi. Pusti ti svojega otroka doma, ko je prišel čas z šolo, takoj boš dobil prijazen poziv ali celo kazenski nalog. Seveda tudi noben cigan ne zna brati ali pisati — čemu bo njemu vse to? Če se hočeš ženiti, ti ne pomaga nobena »zavba«, hočeš, nočeš, boš moral stopiti v cerkev ali v skrajnem primeru na magistrat. Cigan se tudi oženi, pa brez cerkve in ne vem česa še, tudi ne po tisti rokovanjski: »In nomine patre, vzem' jo na kva-«

Švica v burnih dneh

Dogodivščina treh litovskih študentov, ki so jih baselski policisti zavaljo njihove neumljive govorice osumili špijonaže

Mednarodna reparacijska banka v Baslu

V uvodu moram poudariti, da je beseda »garancija« tukja in sploh beseda slabega slovesa. Ker je beseda tujeja izvora, jo zaradi lažjega razumevanja uporabljamo redno v zvezi z domačimi besedami, kakor n. pr. »meje« ali »neodvisnost«. Če ji pa hočemo dati še mednarodnejši, bolj zveneč pomen, ji pridamo staro znanje iz političnega slovarja »neutrlnost«. Zgodovina, zlasti najnovejša, nas uči, da so garancije v splošnem zelo neprijetna zadeva in da so postale skoraj soznačnica za besedo »vojna«.

Med države, katerih junaka prsa diči »garancije« z najrazličnejšimi dodatki, spada tudi Švica. Pa Bog ne daj, da bi s tem cela dva meseca užival gostoljubnost tega demokratičnega otočka na razburkanem morju. Mislim, da ne smemo zameriti državi, garantirani državi, če je v teh resnih časih nekoliko previdna pri izkazovanju gostoljubnosti. Bilo je pa takole:

V zraku je smrdelo po vojni in na koncu avgusta se je že tu in tam zablislila nabrušena ostrina bajoneta. Družba, zbrana z vseh vetrov sveta, ki je cele tri tedne živel v mirnem sožitju, se je pod vtišom črnih oblakov, ki so pričeli zagrinjati že itak oblačno evropsko nebo, razletela. Prvi so odpotovali Poljaki in državljani nemškega protektorata, Belgijci, Holanci in Litvinci so čakali na posebne vlake, ki so jih organizirala njihova poslastična. Izhodne točke za te posebne vlake je bil Basel in tja so se preselili tudi naši trije Litvinci. Da pa ne bi po nepotrebnem zapravljali časa, so računali na znano švicarsko gostoljubnost, obiskali v Baslu stanujočo tovarišico Rugeli. Bilo je že okrog šestih popoldne, ko so trije Litvinci potrkali na njena vrata. In zgodilo se je, kakor so pričakovali. Povebala jih je na večerjo in po večerji so od-

tre... Miha pravi, da njihov zakon kljub vsemu še vedno bolj drži kakor vsi drugi. Samo vojake morajo služiti, tisto pa. Eden se je baje celo tam pisati naučil. In še nekaj — svojega župana imajo, ki ga pa zdaj ne ubogajo več tako ko nekdaj. Njihov župan postave avtomatično vedno najstarejši. To čast uživa zdaj stari Tone, ki komaj še hodi s svojo »gajzlo«. Po njegovi smrti bi prišel na vrsto stari Miha, a on pravi zvito:

»Gospod, saj mi ne potrebujemo svojega župana, oni v mestu je tudi naš župan... Dober gospod je oni v mestu, nam ni treba drugega župana... Jaz ne maram biti župan, veste, gospod, cigani so nevoščljiv in nič ne ubogajo...«

Ciganska politika

Volitev torej cigani nimajo, naših se pa vendar udeležujejo, če jim kdo reče. Volijo »kakor pride, gospod,« to se pravi, onega, ki jim kaj stisne pod palec. Od cigana vendar ne boste pričakovali, da se bo »iz idejnega prepričanja« zapisal v Hodžerovo stranko ali volil listo viteza Zagorskega, ko pa danes že skoraj večina ljudi vedno voli stranko, »kuda vetar duva«. Cigan je svoboden v svojih odločitvah, zato se tudi ne loti nobenega dela, samo »šoder« ima neko tradicijo. Ali ste že slišali, da bi cigan nabiral gobe, maline ali lipov cvet, kar vse delajo revne družine po Kočevskem? Jaz še nikdar ne, rajši pošlje »cihe« (ženske), da gredo po hišah. Kar zaslužijo pri »šoderu«, to potem naenkrat zavešujejo. Vino teče kar po mizah in godba mora biti za ples. »Cihe« se vrtilo, da je veselje, po navadi pride takrat tudi do prepirov, ki se pa bolj nedolžno končajo kakor tepeži na kmeth.

Ko sem bil na obisku pri Mihi, sem ga spjel tudi na politično popriščje. Na vse mi je odgovarjal, samo v tej zadevi me je začudeno gledal — ni razumel, ali pa je toliko prefrigan, vrag si ga vedi. O nacionalnih naspotjih pa ne nekaj ve. Ko sem ga vprašal, katere jezike govori, mi je najprej omenil slovenščino, kočevščino pa je skoraj zatajil.

»Tiste »šprah« ne znam dobro, gospod... Kaj bo tisti hindr-hondr...«

Njihov jezik da ni težak, pravi. Kdor je »brihtne« glave, ga hitro zna. Povedal mi je nekaj besed, toda jaz očitno nisem »brihtne« glave, ker si nisem zapomnil nobene. Da se ženski pravi »ciha«, to sem vedel že od prej.

Takole vam živijo kočevski cigani iz dneva v dan. Njihov žolodec je prirejen za lakoto, raztrgani so — a vendar vztrajajo in si ne želijo nobenih sprememb na tem svetu, onega na očitno ne poznajo. Ali se morda zato tako otepaajo šole?

Najbrž bo tako, ker bi si z njo pridobili polagoma vse ono, zaradi česar si mi delamo toliko bridkih ur.

SŠ.

šli na sprehod. Ogladali so si baselsko pristančisko na Renu, nato so se pri neki drugi »Kitchenfee« iz kolonije zapeli podoknico. Hladen poliv, ki so ga bili deležni, jim je vzel veselje do nadaljnjega razgledovanja Basla. Pa pravi eden izmed Litvancev, da bi bilo najbolje, da bi odšla ostala dva na postajo, on pa da bo že spremljal Rugeli domov. Ostala dva sta razumela resnost položaja in sta se poslovila. Vendar se jima je zdelo še nekoliko pre zgodaj in sta zavla v prvi park, da si malo odpočijeta.

Kakor rečeno, so švicarska nevtalnost in njene meje zagotovljene ali, lepše povedano, »garantirane« in zato je tudi švicarska policija bolj napela ušesa in oči. Pa je službena dolžnost privedla skozi park oko postave, ki je v svoji vestnosti takoj nastavilo uho čudni in nerazumljivi govorici tujece. Zaman so bili vsi napori vestnega stražnika, da bi razvozlat skrivnostni pogovor. Ker si revež ni vedel drugače pomagati, ju je odpeljal na policijo in se olajšan vrnil v službo. Policijski uradniki so skušali s francosčino, italijanščino in nemščino razvozlati težko uganke, pa brez uspeha. Par nemških nedoločnikov, ki sta jih znala Litvanca, tudi ni moglo prinesiti razjasnitve. Ura je šla že preko polnoči in vtaknili so ju v luknjo — do nadaljnjega, seveda. Uradniki so se globoko oddahnil — tako težkega in zakrknjenega primera že, hvala Bogu, dolgo niso imeli. Ura je odbila eno, ko je vrli stražnik prevedel nov plemen: Rugeli in tretjega Litvanca. Rugeli je vstopila prva in krepko pozdravila s pristnim kolonijskim pozdravom »Tscheval-ahoi!« Uradniki so se spogledali in najezili so se jim lasje. Vražja igra se pričela iznova? Toda ne! Rugeli jim je v pristnem »Baslerdeutsch« razložila, kako in kaj je s temi »špijoni«!

No in ob dveh ponoči se je pomikal iz policijske stražnice pisan sproved: Rugeli se je zmagoslavno vračala s tremi Litvinci in tremi policijskimi uradniki, ki so za slovo plačali dva kroga pive v kolodvorski restavraciji. Pol ure kasneje so se že odpeljali naši trije levi preko Nemčije domovini naproti. Da, da, garancije so draga stvar. Pa ne mislim teh štirinajst vrčkov piva, ki so jih plačali policijski uradniki. V mislih imam švicarsko mobilizacijo, ki stane zvezno republiko vsak dan okroglo 5,000.000 šv. frankov in to vse zaradi garancij. Pa še recite, da garancije niso nevarne!

—čik.

POROČNO POTOVANJE

Šef: »Koliko dni dopusta potrebujete za poročno potovanje?«

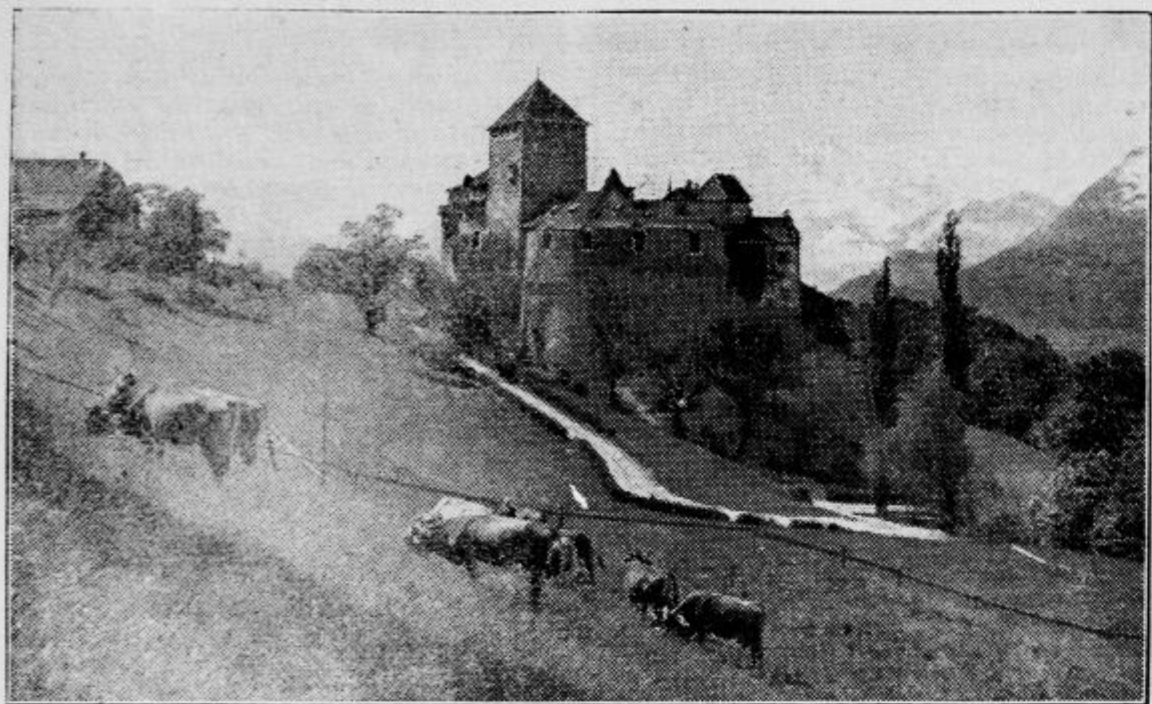
Uradnik: »Kolikor mi daste po svoji uvidenosti, gospod šef.«

Šef: »Kako naj vem, ko pa še nisem videl vaše žene.«

Pogled na Kočevje

Srečanje s Francem Jožefom II.

Doživetja slovenskega študenta, ki je sredi sedanjih homatij na poti iz Švice brez vizuma obtičal v najmanjši kneževini Evrope

Rezidenca liechtensteinskega kneza

V času, ko sami preživljamo krizo metamorfoze in ko se vsa Evropa s strahom ozira na plaz, ki se ji hitro bliža, nam kar nekako odleže, ko vidimo, kako majhen evropski narod, stisnjen med tri velike sosedbe, za zaupanjem zre v bodočnost.

So švicarji narod?

Ta mali narod je švicarski. Marsikoga bo morda zbudila označba »švicarski narod« in zato mislim, da ni odveč, če o tej stvari malo več povem. V smislu slovenske definicije naroda (ki jo pri nas bridko občutimo) švicarskega naroda sploh ni. To je konglomerat, sestavljen iz štirih »narodov«, ki imajo popolnoma ločene in različne jezike, literaturo, folkloro in raso. Skratka: za slabega poznavalca razmer je jasno, ko na danti, da je to popolnoma protislovna in iluzorna mešanica Nemcev, Francozov, Italijanov in Retoromanov. Docela drugačne pojme pa dobiš, če živiš nekaj časa med tem narodom, bodisi med inteligenco, bodisi med kmeti in delavci. Že lansko leto sem imel slabe izkušnje s slovensko definicijo naroda, ko sem hotel nekoga Suisse Romande (francosko govorečega švicarja) prepričati, da je štiri milijonski konglomerat sredi Evrope nenaraven. Trudil sem se, da bi mu nataknil francosko narodnost, pa ni šlo. »Res,« je rekel, »so nam Francozi veliko ljubši ko Nemci, toda če bi hotela Francija preko Švice napasti Nemčijo, se bo mo borili proti Francozom prav tako kakor bi se proti Nemcem.«

Najlepši dokaz volje, biti en narod, je bila letošnja nacionalna razstava (Exposition nationale) v Curihu. Tu ni pokazala švica samo, kaj more ustvariti dobro urejena demokratična država v 25 letih v gospodarstvu, tehniki in sploh materialni kulturi, ampak je tudi na nedvomnem način dokazala svoj veliki psihološki plus, svojo neomajno voljo, ostati to, kar je: demokratična švica. Naravno je, da pridejo tu in tam na dan trenja, ki pa temeljijo zgolj na odporu proti centralizaciji, kar je spet posledica velikega lokalpatriotizma. V ilustracijo navajam dva primera.

Nekaj tednov po splošni mobilizaciji je odredila zvezna vlada v Bernu, brez ozira na mnenja kantonalnih vlad, da morajo vsi inozemci v roku treh dni zapustiti Švico. Ta odlok je povzročil precej razburjenja, zlasti med našimi šestimi rajhovi, ki se niso odzvali nemški mobilizaciji. Ker smo imeli v vladi kantona Nidwalden dobre zveze, smo se najprej obrnili nanjo. Potožili smo ji, da ni prav najlepše, da nes v zahvalo za naše prostovoljno in ne-sebično delo v korist prebivalstva mečejo iz Švice. Pa so se izvijali, češ, časi so resni in v takih razmerah je treba Bern ubogati. Toda tudi mi se nismo dali ugnati v kozji rog in smo zahrenkali na druge strune: »Skoraj nerazumljivo se nam zdi, da posega centralna vlada tako meni nič tebi nič v zadeve kantonalne vlade. Sicer pa, saj je vzklila ideja današnje švice prav iz vašega kantona; tod je tekla zibelka švicarske svobode!«

»Tako je! Tukaj boste ostali! Od Berna si pa že ne damo dikirati!«

In ostali smo. Seveda pa splošna korist premaga tudi še tako veliko lokalno rodoljubje. Tako je bilo lansko leto s švicarskim zakonikom. Doslej je imel vsak kanton svojo zakonodajo. Tako je nekaj kantonov odredilo smrtno kazen, drugod je bila najhujša kazen dosmrtna ječa itd. Bil je kaos, ki so ga zločinci zlorabljali, če so imeli še čas. Lansko leto je bil v Baslu velik finančni škandal, a krivce je srečno odnesel pete v kanton, katerega zakonodaja je določala za njegov prestop najhujšo kazen. Ta primer je odprl vsem oč in lanske poletje je ljudsko glasovanje sprejelo enoten švicarski zakonik, ki bo stopil v veljavo leta 1942.

Švicarske stranke

Kaj pa švicarske stranke? Mislili boste: popolna svoboda. Je pa ni, bi lahko odgovoril. Vsak kanton ima svoje muhe. Po-

nekod je kaka stranka prepovedana, v sosednem kantonu pa ima ista stranka »gibanje ne pozna!« in v rokah vsa odločujoča mesta. V splošnem moremo reči, da v Švici ne morejo uspevati ekstremi, niti desni, niti levi. Prvo violino igrajo svobodomislci, njim sekundirajo bolj ali manj uspešno katoliška stranka in pa socialisti. Desni ekstrem je lepo maskiran z imenom »Nationale Front« in njegovo glasilo »Die Front« morajo razposiljati maloštevilnim naročnikom tako zganjeno, da je naslov neviden. O kvaliteti glasila si boste na jasnem, če povem, da se ga Nemci sramujejo citati in so mi ga nemški carinski organi tudi zaplenili. Pred anšlusom Avstrije je imela »Nationale Front« v Curihu 10 mestnih svetovalecev, po anšlusu — nobenega več... Ali drug barometer. Sedel sem v družbi dveh švicarskih akademikov v curiškem »Börsenrestaurant«. K sosedni mizi sta priselili dve dami z gospodom in so se pogovarjali »Hochdeutsch«. Moj tovariš se dvigne, stopi k sosedni mizi ter pravi: »Mit Schwaaben wollen wir nicht sitzen!« Vstali smo ter odšli.

Druga pesem je z levico. Komunisti sicer niso preveč priljubljeni, a so jih posebno v zahodnih kantonalnih tolerirali. Socialisti so pa ubrali drugo taktiko: konstruktivno delo s precej močno nacionalno noto. S svojim delom so dosegli že precejšnje število visokih mest, a do najvišjega jim je pot še zaprta. Zanimal sem se za vzroke, pa so mi rekli: »Jim še ne zaupamo, ker so šele dve leti za oboroženo in obrambo države. Naj z delom pokažejo, da mislijo iskreno, pa jih bomo volili!« Brez dvoma so pa švicarski socialisti pridobili precej vpliva in zaupanja po podpisu nemško-ruskega nenapadnega pakta. Med tem ko sta bila glavno glasilo socialistične stranke »Le Travail«, katerega politični urednik je vodja švicarskih komunistov dr. Nicole iz Zeneve, in pa »Die Front« v času debate, ali naj švica vzpostavi diplomatske odnose z SSSR ali ne, neprestano v laseh, sta se po podpisu nenapadnega pakta znašla na isti črti. »Die Front«, ki je vedno udarjala po SSSR, je pela hvalo zveznemu svetu, da je odklonil priznanje Rusije, par tednov nato je že poveljevala Vođjo in pakt z boljševiki. Tudi dr. Nicole je zagovarjal na vse pretege nemško-ruski pakt, kar je izzvalo v Švici precej odpora. Toda kongres švicarske socialistične stranke je izključil sodruga dr. Nicola in somišljenike iz stranke in »Le Travail« je prenehal biti socialistično glasilo. Ta odločni korak je žel splošno odobravanje, kar pomeni v volilni borbi, ki je zdaj v Švici, že precej!

Zanimala me je tudi vojaška plat švice. Vprašal sem rekrute, kako se počutijo. Pa so mi odgovorili: »Bei uns ist jeder als ein Mensch behandelt.« Več nisem izpraševal.

„Ich bin Franz Josef der Zweite“

Pa pogledimo, kako teče življenje v deželi, ki se ni določno izjavila svoje nevtalnosti — v kneževini Liechtenstein. Obiskal sem jo nepričakovano in neprosto voljno. Ker nisem imel več denarja za nemški vizum, sem pač potoval brez njega. Pa ni šlo. Nemci so me odočili na prvi liechtensteinski postaji Schaan-Vaduz. Pa nisem izgubil poguma: Fortes fortuna adiuvat! In sem odpeketal v prestolnico Vaduz. Med potjo so mi že padli v oči napis: Beim Föhnwind ist das Rauchen unter Busse 20 Franken verboten. (Kadar je fén, je kajenje pod kaznijo 20 frankov prepovedano). To je zaradi velikih požarnih nesreč, ki so jih povzročali neprevидni kadilci, zlasti ob času tega padajočega toplega vetra.

Zvečer sem se pričel pogajati z liechtensteinsko policijo. Radi bi se me bili znebili, ker sem bil suh, pa me niso mogli nikamor poslati. V švico nazaj nisem mogel, v Nemčijo pa... saj že veste kako je bilo. Rekli so mi, naj grem ponoči

skrivaj preko meje. Seveda sem predlog v celoti sprejel — pod pogojem, da mi nekdo nese kovčeg. Pa so si premislili. In tako so me lepo preskrbeli s hrano in stanovanjem. Naslednji dan sem se spet oglašil in prošil za bon za kosilo. Dali so mi ga, ampak naj se hitro izgubim. Za nekakšno kavčijo sem moral pustiti na policiji potni list. Prošli čas sem izbral in prehodil vso kneževino od enega konca do drugega in naravno, da sem si ogledal tudi knežjo rezidenco. Treba se je bilo precej časa pogajati z edinim liechtensteinskim vojakom, 74letnim bradatim helebardirjem, ki je hotel imeti na vsak način 50 centimov za vstop. Pa bil je mehka duša. Ko sem mu razložil, kakšna strahota me je doletela, mi je dobrodušno napravil prostor in me pustil celo samega. Skrbno sem vtaknil svoj nos povsod (kar je včasih zelo težko) in tako sem prišel do »dvorane stopnice«. Tu sem srečal tri gospode, ki sem jih seveda spoštljivo pozdravil. Pa so se ustavili in me vprašali to in ono, odkod prihajam, kam grem in kaj počnem, kako dolgo nameravam ostati tu, sploh take reči, ki zani-

Švicarski carinski urad na liechtensteinski meji

Bruc Božo Štupa v Ljubljani

Lepe abiturientske počitnice so minile, prišel je čas vpisovanja na univerzo. Božu so vse pripravili: kupili so nov kovčeg, mama je končala s pregledovanjem perila, očetova odhodna pridiga je bila v glavnem že mimo. V začetku oktobra je Božo odpotoval. Od domačih se je lepo poslovil, preslišal zadnje svarilne besede, se z vsakim članom svojega spremstva poljubil, nato pa se je s kovčgom, aktovko in raznim škarnicijami vkrcal na vlak.

Med vožnjo je delal načrte za življenje v Ljubljani. »Bruc sem«, si je mislil, »in velike težave bom imel s starimi bajtami na univerzi in v kolegiju.« Božo ima prijatelje, ki so mu že večkrat pripovedovali, kakšne nevednosti pripravijo brucu starejši akademiki. Vsega drugega v Ljubljani se je veselil, le brucovstvo mu je delalo skrbi. A sklenil je, da je šele prvo leto na univerzi.

Bruc biti, je namreč res težko. Po ma-

majo vsakega radovednega človeka. Vse sem lepo odgovoril, le malo preveč sem povedal. Na vprašanje: kaj počnem tu? sem odvrnil, da pač živim na stroške kneza »von und zu Liechtensteine«, kakor je pač njegov uradni naslov. Tedaj pa iz tegne srednji roko in mi jo ponudi rekoč: Franz Josef der Zweite!

Seveda se mi je od opravičevanja kar jezik zapletal, a knez me je potolažil, da mi bo že preskrbel vizum in da se bom potem mogel vrniti domov. In bil je mož beseda. Čez tri dni je prišel moj potni list nazaj iz Curiha z nemškim vizumom. Zahvalil sem se za gostoljubnost in se odpeljal v temo (v Nemčiji je namreč zatemnitev).

Se par malenkosti. Davkov v kneževini tako rekoč ne poznajo. Edini resnični davek je na potrošnje alkohola, ki pa abstinentov ne prizadene. Vojaštva nimajo, razen starega helebardirja, ki je pa s svojo dolgo belo brado in s svojimi leti bolj dekorativnega značaja. Resnično oboroženo silo predstavlja šest oboroženih stražnikov, ki pa nosijo v torbi za pištolo — cigarete. Skoraj bi pozabili! Ne morete si zamisliti, kako sem se razveselil, ko sem na vratih svojega prenočišča v Vaduzu št. 96½ čital dobesedno tole: Tukaj so bili (datum nečitljiv, op. pisca) VII. 1939. trije veliki žicarji, ki so na debelo tolkli žico po Italiji, Franciji in Švici in to so bili: Kerin Danimir (Maribor), Kosmač in Gortnar (Ptuj)! Slovenca pač najdes povsod!

se je tik pred pisalno mizo, se leseno priklonil in svečano spregovoril: »Gospod ravnatelj Akademskega kolegija, stavbine in konzumne registrirane zadruge z omejeno zavezo! Jaz sem Božo Štupa, bodoči študent filozofije, ki sem dobil stanovanje v preji imenovanem kolegiju.« Nato je iztegnil roko čez pisalno mizo ravnatelju pod nos.

Ravnatelj, ki se je šele zdaj otresel prvega presenečenja, ni segel v ponujeno desnico, temveč je ozlovoljen vstal in ga zavrnil: »Ali se vam meša? Preden vstopite, potrkajte!«

Takrat je prešlo Božo grenko spoznanje, da je nasledel. Ves rdeč se je nespretno začel opravičevati in pojasnjevati, da so ga potegnili. Ko je ravnatelj dognal, da je Božo še bruc, se je zahajljal in mu z besedami »že dobro, že dobro«, naznačil, da lahko odide.

Božo je pozdravil in zaprl vrata za seboj. A na hodniku je s sklonjeno glavo stopal med špalirjem nasmejanih in rjovečih bajt.

Zaklenil se je v svojo sobo in se jezil, dokler ga lakota ni spomnila, da bo moral večerjati. Vprašal je študenta, ki je izgedal še najmanj prebrisan, kje bi bilo okusno in poceni. In ta ga je napotil kar čez cesto v kavarno in gostilno »Leone«.

Dušan Drošč

Čebele pismonoše

V Irvingtonu, država New Jersey so uprizorili svojevrstno telmo, in sicer med čebelami. Ki so jih bili za ta namen zadržali.

Pet čebel, ki so se razlikovale med seboj po posebnih oznakah, so spustili na 3 km dolgo progo, ki jo je zmagovalka preletela s prednostjo poldruge minute pred zadnjo čebelo. Sedaj mislijo na to, da bi čebele uporabljali v mnogi golobov pismonoši, ker je te razmeroma lahko opaziti in raniti. Brzina in orientacijski čut čebel sta izredna. Poročajo tudi, da nameravajo za prenašanje vesti preko čebel uporabljati zelo majhne, silno tenke filme, ki bodo vsebovali z mikroskopskimi črkami sestavljena besedila.

»Očesni odtisi«

Vsi kaznjenci, ki jih izročijo v osrednjo kaznilnico v Los Angelesu, se morajo tam podvreči obravnavi, ki ugotovi njihovo istovetnost za vselej. Razen prstnih odtisov vzamejo kaznjencu tudi »očesni odtisi«. Njegovo oko fotografirajo iz neposredne bližine, posnetki pridejo potem v posebno kartoteko, kjer jih razvrstijo po različnih »mrežinskih skupinah«. Novi sistem za določanje istovetnosti temelji na tem, da niti dva posnetka mrežnice pri dveh različnih ljudeh nista enaka. Drobno omrežje žilice je enkratno v svoji podobi in se od človekovega rojstva do njegove smrti ne spremeni. Niti bolezn, ki zadenejo oko samo, ne spremenijo ribe tega omrežja.

Posebna prednost nove metode je v tem, da zločinci podobne svoje mrežnice ne morejo spremeniti, kakor poskušajo spremenjati svoje prstne odtise. V prednost mu je šteti tudi to, da je poslovanje z njim hitro in čisto.

Rože - zdravilo

Brusnica (lat. vaccinium vitis idaea) se nahaja v gozdovih in med vresjem v gorskih krajih. Je majhen, vodenozelen grmič, s plazečo se korenino, robatim stebrom in narobe jajčastimi listi, ki so zgoraj temnozeleno, spodaj pa nekoliko svetleje napikani. Cvete od maja do junija — belorodekasto. Nabirajo se listje in jagode od julija do oktobra. Čaj se uporablja (20 do 60 gr jagod na 200 kub. cm vode — pije se ena skodelica po požirkih trikrat na dan) kot izborno sredstvo proti revmatizmu. Zdravljenje s tem čajem pa mora trajati delj časa. Zavrleco od listja uporabljamo proti mehurnim boleznim, kašlju in mrzlici. Sok pospešuje teč, hlađi, lajša mrzlično vročino in čisti prebavila. — Zunanje se uporabljajo zmečkane jagode kot obkladki proti prsnemu raku.

Grenka detelja (lat. menyanthes trifoliata) je vejasto, plazeče se steblo, z lepimi, precej velikimi cveti, ki so belkasto rožnate barve ter belorodati. Nahaja se v jarkih in na barih. Cvete in nabira se v maju in juniju. Listje se nabira ob cvetenju in so brez vonja ter močnega in trajno grenkega okusa. Čaj se uporablja (5 do 7 gr na pol litra vode), ki pa ne sme vreti, pač pa — samo polije z vrelo vodo, kar se mora potem pustiti pol ure. Učinek je tem večji, čim lažji je čaj. Uživa se vsak dan po eno čašo po požirkih in to proti zlatenici, bledici, vodenici, protinu, želodčni slabosti, zagačenju, hipohondriji in mrzlici. V zadnjem primeru je treba vsak dan po eno čašo čaja, za katerega se porabi eno polno čajno žličko listov. Zjutraj in zvečer po eno čašo lahkega čaja služi prav dobro v času mene.

V GOSTILNI

— Kaj vendar vedno zapiraš oči, kadar piješ?

— Veš, zdravnik mi je dejal, da prevečkrat pogledam v kozarec.

Pogled na Vaduz s knjižnim gradom

